

Pleidooi voor Erkenning, Excuses en Herstel in het Caribisch deel van het Koninkrijk

Van: Werkgroep Interinsulair overleg Doorwerking Slavernij Verleden

Aan:

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mevr. H. Bruins Slot

De leden de Eerste Kamer der Staten-Generaal

De leden der Tweede Kamer der Staten-Generaal

De Staatsecretaris van Koninkrijksrelaties en Digitalisering, mevr. A. van Huffelen

c.c. Gouverneurs Aruba, Curaçao, Sint Maarten

c.c. Ministers President Aruba, Curaçao, Sint Maarten

c.c. Gezaghebbers Bonaire, Sint Eustatius, Saba

c.c. Prof. Dr. Rose Mary Allen, Nederlands Caribisch lid Regiegroep

Excellentie, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Hoogedelgestrenge leden der Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal,
c.c. Hooggeleerde prof. dr. Allen,

De Nederlands Caribische Werkgroep Interinsulair Overleg Doorwerking Slavernij Verleden
vraagt uw aandacht voor het volgende.

Achtergrond

De toenmalig Nederlandse minister van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties heeft in een kamerbrief gedateerd 1 juli 2020 de Tweede Kamer geïnformeerd over de instelling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden en de wijze waarop een koninkrijksbrede dialoog over het slavernijverleden zou worden vorm gegeven als opdracht aan dit adviescollege. (Kamerstuk nr. 2020-0000365177). In deze brief werd reeds aangegeven dat ook op de Caribische landen en openbare lichamen dialoogtafels zouden worden georganiseerd om de nawerking van het slavernijverleden bespreekbaar te maken. Er hebben inderdaad eilandelijke dialogen onder leiding van zes door de Dialooggroep benoemde Caribische coördinatoren plaatsgevonden. De toegezegde ambtelijke ondersteuning vanuit Nederland was echter niet optimaal. Desalniettemin zijn uitkomsten van de dialogen op Curaçao, Bonaire, Sint Maarten, Saba en Sint Eustatius opgenomen in het *Rapport van Bevindingen 'Ketenen van het Verleden'* van het *Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden* (pagina 208-262). De uitkomsten van de dialoog op Aruba was niet op tijd klaar om opgenomen te worden in dit rapport van bevindingen (zie voor dit dialoograpport bijlage 6).

Na overhandiging van het *Rapport van Bevindingen* op 1 juli 2021 door het Adviescollege Dialooggroep, hebben de Nederlands Caribische coördinatoren het raadzaam geacht om in gezamenlijkheid als informele werkgroep overleg te blijven voeren over de reacties op het rapport en besluitvorming ten aanzien van de daarin vervatte aanbevelingen in Nederland. Deze werkgroep heeft zich als belangrijke doel gesteld om zorg te dragen dat de eilandelijke zienswijzen en wensen

de nodige aandacht zouden krijgen en opgenomen zouden worden in het nog op te stellen kabinetsreactie. We hebben de minister van BZK hiervan op 25 oktober 2021 per brief op de hoogte gesteld en tevens de gedachten van maatregelen rond erkenning, excuses en herstel voor ieder van de eilanden voorgelegd (bijlage 1).

Op 12 januari 2022 reageerde BZK (Kenmerk 2021-0000693183) dat onze suggesties zouden worden meegenomen in de gedachtenvorming in de kabinetsreactie op het Rapport van Bevindingen van het Adviescollege Dialooggroep Slavernij Verleden. We zijn hoopvol dat dit resulteert in een helder en substantieel gebaar in de richting van onze eilanden. Hierop komen we terug in ons pleidooi.

Voor de goede orde: de Nederlands Caribische werkgroep onderschrijft de bevindingen en aanbevelingen van het rapport *Ketenen van het Verleden* (pagina 39-46), maar stelt ook vast dat deze voornamelijk betrekking hebben op ontwikkelingen in Nederland, Suriname en Indonesië. Alleen aanbeveling 7 (onder punt 3, pagina 45,) komt enigszins tegemoet aan de wensen en noden van de Nederlands Caribische landen en openbare lichamen.¹ We sluiten hierop aan en benadrukken dat de aanbevelingen zeker ook betrekking dienen te hebben op die gebieden waar de Nederlandse slavernij daadwerkelijk plaatsvond, te weten in de Nederlandse Cariben, meer in het bijzonder, op onze zes eilanden.

De werkgroep ondersteunt eveneens de door de Tweede Kamer aangenomen gewijzigde motie Ceder met als doel om te komen tot 'een proces dat de maatschappelijke eenheid binnen het Koninkrijk der Nederlanden versterkt' (Kamerstuk nr. 30950-272). We zijn verheugd dat prof. dr. Rose Mary Allen van de University of Curaçao is opgenomen in de redactiegroep die het onafhankelijke onderzoek naar het slavernijverleden leidt. We hebben begrepen dat de redactiecommissie inmiddels een onderzoeksontwerp heeft opgesteld en zijn in afwachting van dit ontwerp, en ook van de invulling van de organisatie die het onderzoek moet realiseren.

Echter zijn we teleurgesteld dat bij de door de Tweede Kamer op 13 januari 2022 georganiseerde rondetafelgesprekken over het slavernijverleden geen enkele Antilliaanse organisatie of (ei)land was uitgenodigd. Een van de organisatoren van deze rondetafelgesprekken, mevrouw Samira Belhaj (D66), bood tijdens de ronde tafel excuses aan voor het niet uitnodigen van Antillianen en beloofde dat er meer gesprekken over dit onderwerp gehouden worden en dat de Nederlands Caribische landen en openbare lichamen dan zeker zullen worden uitgenodigd. Alhoewel wij ons op 19 februari bij mevrouw Belhaj hebben aangemeld voor een volgende gespreksronde (bijlage 3), hebben we hierop tot op heden geen reactie ontvangen.

¹ Dit punt luidt: "Treed met de landen binnen het Koninkrijk, Curaçao, Aruba en Sint Maarten, en ook de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba en waar toepasselijk Suriname in overleg over de wijze van het te ontwikkelen herstelbeleid, met inbegrip van het hierboven genoemde Koninkrijksfonds. Dit beleid dient op 1 juli 2023 tot resultaat te hebben geleid. Alleen een gezamenlijk gedragen beleid kan leiden tot uitkomsten die voor alle partijen bevredigend zijn. Gelet op de grote onderlinge verschillen zal er ruimte moeten zijn voor eigen opvattingen en maatwerk, zodat neokoloniale reflexen worden voorkomen. Daarbij is van belang dat de samenwerking tussen deze delen van het voormalige Koninkrijk waar gewenst ook in operationele zin wordt bevorderd."

Vervolgens hebben wij op 19 februari 2021 het ministerie van OCW benaderd in verband met het verzoek om de voormalige Nederlandse Antillen en Aruba niet te vergeten bij de voorbereiding van de door OCW te organiseren activiteiten ter herdenking van de 160-jarige² afschaffing van de slavernij in het Koninkrijk op 1 juli 2023 (bijlage 4). Op dit verzoek heeft OCW welwillend gereageerd en zijn we in afwachting van het vervolgoverleg.

Op 9 februari 2022 verscheen het rapport *Dienstbaar aan de Keten* waarin het aandeel van De Nederlandse Bank in de slavenhandel en slavernij wordt beschreven. Naar aanleiding hiervan heeft de DNB besloten in gesprek te zullen gaan met medewerkers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties. De heer ██████████ is belast met de organisatie. Op 19 februari 2022 hebben wij DNB geïnformeerd ons te willen aanmelden voor deze dialoog (bijlage 5). Hierop hebben wij al snel een positieve reactie ontvangen. We zijn in middels uitgenodigd voor ontmoeting met de president van De Nederlands Bank de heer Klaas Knot en de heer ██████████

Het moge duidelijk zijn dat de Nederlands Caribische landen en openbare lichamen door de minister van Binnenlandse Zaken vanaf de instelling van het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden zijn uitgenodigd om deel te nemen in het maatschappelijk debat over het slavernijverleden, maar ook dat participatie bepaald niet vanzelfsprekend is geweest. Immers, de werkgroep trof blinde vlekken aan in de conclusies en aanbevelingen in het rapport *Ketenen van het Verleden* voor wat betreft de voormalige Nederlandse Antillen. De eilanden moesten aandringen op vertegenwoordiging bij de uitvoering van de motie-Ceders, werden 'vergeten' bij de rondetafelgesprekken van de Tweede Kamer van 13 januari 2022 en – door schade en schande wijs geworden – hebben zelf het initiatief genomen in de richting van OCW (in verband van de herdenking van 160 jaar afschaffing slavernij) en in de richting van De Nederlandse Bank (in verband met de gesprekken over diens slavernijverleden).

Om deze reden legt de werkgroep een pleidooi voor, voor heling en herstel van de gevolgen van slavernij en kolonialisme in die gebieden waar de slavernij daadwerkelijk plaatsvond. Daarbij zal het primair moeten gaan om de bestrijding van – zoals in de Curaçaose dialoog geopperd werd – de syndromatische mentale effecten van de slavernij die belemmerend werken op de emancipatorische ontwikkeling van onze eilanden. Graag wijzen wij in dit verband op het verschil in doorwerking tussen de Nederlandse samenleving en die van onze eilanden. De relaties in de Nederlandse samenleving worden voornamelijk bepaald door ongelijkheid en achterstelling. De relaties op onze eilanden door ongelijkheid en achterstelling, maar ook door een ongelijke status in vergelijking met Nederland.

² Graag wijzen we erop dat in Nederland gesproken wordt over 160 jaar afschaffing van de slavernij en 150 jaar afschaffing van de staatstoezicht, de periode van 10 jaar waarin, ondanks de afschaffing van de slavernij, de ex-slaven verplicht waren op de plantages te wonen en te werken. Dit staatstoezicht gold alleen voor Suriname. Onze eilanden hebben dit fenomeen dus nooit gekend. Curaçao kende het systeem van *paga tera* (letterlijk: het land betalen), waarbij ex-slaven verplicht waren om enkele dagen per jaar gratis voor hun voormalige eigenaar te werken. Dit paga tera-systeem, dat in feite een systeem van lijfeigenschap was, bleef tot de jaren 1880 bestaan.

Deze benadering vindt steun in de essay van prof. dr. Alex van Stipriaan, opgenomen van pagina 163 tot 181 in *Ketenen van het Verleden*. Samenvattend komt het betoog van Van Stipriaan op het volgende neer:

- Door de Atlantische vorm van slavernij zijn compleet nieuwe samenlevingen ontstaan, met vrijwel compleet nieuwe culturen.
- Samenlevingen waarin de meerderheid van de bevolking slaafgemaakt was en waarvan rigide segregatie de basis vormde.
- De trans-Atlantische slavernij heeft een juridisch-wetenschappelijk en religieus onderbouwd systeem geproduceerd, gebaseerd op de fundamentele ongelijkheid van een vermeend superieur Europees/wit "ras" en een vermeend inferieur Afrikaans/zwart "ras".
- Tot de dag van vandaag werkt dit systeem door in alle betrokken samenlevingen en is de oorzaak van sociale, economische, culturele en politieke ongelijkheid.

Het mag ook gezegd worden dat op de verschillende eilanden al jaren activiteiten worden ontplooid om slavernij en emancipatie te erkennen en te gedenken.

Pleidooi voor Erkenning, Excuses en Herstel in het Caribisch deel van het Koninkrijk

De werkgroep stelt vast dat maatregelen ter herstel en heling van het slavernijverleden op de eilanden tekortschieten. Europese en Caribische overheden nemen tot op heden geen stelling in het maatschappelijk debat over de nawerking van het slavernijverleden. Door het instellen van het *Adviescollege Slavernijverleden* heeft de Nederlandse regering een kentering in de omgang met dit pijnlijke aspect van de gedeelde trans-Atlantische geschiedenis van het Koninkrijk teweeggebracht. Het rapport *Ketenen van het Verleden* biedt handvaten om over te gaan tot heling en herstel van de wonden van het slavernijverleden aan beide zijden van de oceaan. Op enig moment zullen ook onze Caribische overheden in dit proces betrokken moeten worden.

Het nu volgende Pleidooi voor *Erkenning, Excuses en Herstel* in het Caribisch deel van het Koninkrijk is gebaseerd op de opbrengsten van de dialoogtafels met burgers van de eilanden Aruba (bijlage 6), Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten. In dit pleidooi zijn de wensen van de individuele eilanden op dusdanige wijze bij elkaar gebracht dat de uitvoering van die individuele wensen daadwerkelijk uitgevoerd kunnen worden.

In aansluiting op aanbevelingen van het *Rapport van Bevindingen* benadrukt de werkgroep nogmaals de noodzaak van het *erkennen* van slavernij in de Nederlandse invloedssfeer als misdaad tegen de menselijkheid; het aanbieden van *excuses* door het staatshoofd, de premier en de Staten-Generaal aan alle (nakomelingen van) slachtoffers van slavernij, het bevorderen van *herstel* voor het officialiseren van de jaarlijkse herdenking van de afschaffing van de slavernij op 1 juli, het vieren van de 160-jarige emancipatie in 2023, de rehabilitatie van Tula en de overige aanbevelingen van het Adviescollege.

Verwijzend naar de gewijzigde *motie Ceder* onderschrijft de werkgroep de noodzaak van het verrichten van onderzoek over het slavernijverleden, zowel in de vorm van empirisch onderzoek dat in Nederland en op de eilanden ervaren kennisleemtes moet opvullen als in de vorm van het produceren van publieksuitgaven.

Aanvullend op de aanbevelingen in het *Rapport van Bevindingen* en de *motie Ceder* en gegeven de verbondenheid van het Papiaments met het slavernijverleden en de aanwezigheid van 170.000 overwegend Papiamentssprekende Antillianen in Nederland, dringt de werkgroep er bij de Nederlandse overheid op aan om over te gaan tot de erkenning van het Papiaments als nationale minderheidstaal in Nederland – in het bijzonder op Bonaire – op grond van het *Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden*.

Erkenning, Excuses en Herstel in het Caribisch deel van het Koninkrijk

De werkgroep bepleit het vaststellen van concrete maatregelen ter herstel en heling van de nawerking van slavernij en kolonialisme in het Caribisch deel van het Koninkrijk op basis van het *Rapport van Bevindingen* en de *motie Ceder*.

De werkgroep bepleit de oprichting van een autonoom, eigentijds gefaciliteerd en ruimhartig, duurzaam gebudgetteerd Nederlands Caribisch onderzoekcentrum c.q. kennisnetwerk *Slavernij en Kolonialisme* bestaande uit archieven, universiteiten, ngo's, musea, en bibliotheken op de zes eilanden.

Deze zal als hoofddoel hebben het bevorderen van herstel en heling van slavernij en kolonialisme in de Nederlands Caribische landen en openbare lichamen door middel van:

- a. het verrichten van onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek naar de nawerking van slavernij en kolonialisme op de zes eilanden en hun regionale en koninkrijksnetwerken, inclusief archiefonderzoek, mondeling historisch onderzoek, genealogisch onderzoek en DNA-onderzoek;
- b. het bevorderen van de maatschappelijke dialoog over slavernij, kolonialisme, mentaal erfgoed en racisme op de zes eilanden;
- c. het tot stand brengen van onderwijsmateriaal over de nawerking van slavernij en kolonialisme;
- d. het bevorderen van het veiligstellen ('safeguarding') van materieel en immaterieel slavernij-gerelateerd erfgoed door gouvernementele en niet-gouvernementele, lokale en internationale organisaties;
- e. het ondersteunen van de jaarlijkse herdenking van de afschaffing van de slavernij op de zes Nederlands Caribische eilanden;
- f. het als zelfstandige entiteit participeren in toekomstig koninkrijksoverleg over de wijze van het te ontwikkelen herstelbeleid, met inbegrip van het Koninkrijksfonds.

De werkgroep benadrukt dat:

- a. activiteiten van het onderzoekscentrum/kennisnetwerk plaatsvinden op basis van vraagarticulatie op en vanuit de zes eilanden;
- b. de kosten verbonden aan de oprichting en werkzaamheden van het onderzoekscentrum in redelijkheid en evenredigheid met die van het beoogde Nationale Nederlandse museum en onderzoekscentrum (pagina 67) vanuit het Koninkrijksfonds worden gefinancierd;
- c. het onderzoekscentrum intensief zal samenwerken met het op te richten Nederlandse museum en onderzoekscentrum. Beide instellingen worden verplicht om binnen 12 maanden na ingang van hun instellingsbesluit een samenwerkingsprotocol ondertekenen;

- d. het Nederlands Caribisch onderzoekscentrum/kennisnetwerk op afstand staat van lokale en Koninkrijksoverheden. Onderzoekers, ontwikkelaars en bestuurders zijn gehouden aan de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit (2018).

De werkgroep roept Nederlandse en Caribische overheden op medewerking te verlenen aan de oprichting van een onafhankelijk Nederlands Caribisch onderzoeksinstituut, zoals beschreven in dit pleidooi en de werkgroep een plaats te geven in de voorbereidingen daarvan.

Met vriendelijke groet.

Frits Goedgedrag,	voorzitter	[REDACTED]
Ruben Severina,	secretaris	[REDACTED]
Luc Alofs,	Aruba	[REDACTED]
Ewart Sealy,	Bonaire	[REDACTED]
Gilbert Bacilio,	Curaçao	[REDACTED]
Vito Charles,	Saba	[REDACTED]
Raimie Richardson,	St. Eustatius	[REDACTED]
Ludmila Duncan,	St. Maarten	[REDACTED]

Namens dezen,

Frits Goedgedrag

Bijlagen

Bijlage 1: Brief aan de Minister van KZK dd. 25-10-2021

Bijlage 2: Brief Plataforma Sklabitut i Herensia di Sklabitut Curaçao aan BZK, verstuurd per email dd. 06-12-2021.

Bijlage 3: Brief aan mevrouw Belhaj, lid der Tweede Kamer, dd.17-02-2022

Bijlage 4: Brief aan OCW dd. 17-02-2021

Bijlage 5: Brief aan De Nederlandse Bank d.d. 17-02-2022

Bijlage 6: Opbrengst dialoogtafel Aruba

Bijlage 1

Interinsulair overleg inzake de doorwerking van het Slavernijverleden
p.a. Frits Goedgedrag

Aruba, 25 oktober 2021

Aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Betref: concrete eilandelijke wensen in het kader van de dialogen over de doorwerking van de slavernij

Geachte minister,

'Injustice anywhere, is a threat to justice everywhere'
Dr. Martin Luther King

Per brief van 1 juli 2020 heeft de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de Tweede Kamer geïnformeerd over de instelling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden¹. Het Adviescollege had expliciet de opdracht om ook "gesprekstafels ... in het Caribische deel van het Koninkrijk [te] organiseren en [te] faciliteren"². Dit laatste heeft ertoe geleid dat het Adviescollege op elk van de eilanden Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, St. Eustatius en St. Maarten een coördinator heeft aangesteld. Deze coördinator had tot taak om op zijn of haar eiland een eiland brede dialoog op te zetten over het slavernijverleden en de doorwerking ervan in die hedendaagse eilandelijke samenleving. Deze dialoog moest gericht zijn op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.

Intussen heeft het Adviescollege op 1 juli jongstleden haar rapport van bevindingen *Keten van het verleden* aangeboden aan minister Ollongren. Het wachten is nu op de kabinetsreactie. In deze reactie geeft het kabinet haar mening over de conclusies en bevindingen van het Adviescollege. Ook zal het kabinet hierin het beleid verwoorden dat zij als gevolg van de conclusies en aanbevelingen van het Adviescollege voorstaat.

Op 25 september 2021 zijn de zes coördinatoren met belangstellenden van hun respectievelijke eilanden – 36 personen in totaal – in een zoomvergadering bijeengekomen om over het verloop van de door minister Ollongren in gang gezette dialoog over de doorwerking van de slavernij, van gedachten te wisselen. De coördinatoren erkennen dat ze niet meer 'in functie' zijn, maar vinden deze ontwikkeling te belangrijk om er niet meer mee te bezig te zijn. Van belang is dat de gestarte dialoog blijft voortduren. Zij blijven de titel coördinator voeren om zo hun betrokkenheid te bevestigen.

Gesteld mag worden dat de coördinatoren:

- het instellen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden begroeten;
- het betrekken van de eilanden bij deze ontwikkeling toejuichen;
- erg ingenomen zijn met de wijze waarop op elk eiland de dialoog verlopen is;
- de conclusies en bevindingen van het Adviescollege volledig onderschrijven.

Maar de coördinatoren vinden ook dat:

¹ Kamerstuk 35300 VII nr. 132

² Zie Staatscourant nr. 38358 van 20 juli 2020 art. 3 lid 3b

Maar de coördinatoren vinden ook dat:

- e. deze ontwikkeling niet mag verzanden noch doodbloeden;
- f. er een aanvulling op de aanbevelingen van het Adviescollege aangebracht moet worden.

Verder erkennen de coördinatoren dat:

- g. niet elk eiland even ver is in het proces van inbedding van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving;
- h. en dat dus in het verdere verloop van deze ontwikkeling rekening moet worden gehouden met de specifieke noden en wensen van elk eiland.

De coördinatoren zijn:

Luc Alofs	Aruba
Ewart Sealy	Bonaire
Gilbert Bacilio	Curaçao
Angus Martin	Saba
Alida Francis	St. Eustatius
Ludmila Duncan	St. Maarten

Frits Goedgedrag en Ruben Severina zijn mede-initiatiefnemers van dit proces.

Deze personen committeren zich aan het proces dat opgestart is met de instelling van het Adviescollege en zullen bijdragen aan de realisering van de aanbevelingen zoals verwoord in *Ketenen van het verleden* en bovengenoemde aanbevelingen.

Hoezeer de coördinatoren de conclusies en de aanbevelingen van het Adviescollege ook onderschrijven, toch menen zij dat er één aanbeveling ontbreekt, namelijk dat het kabinet de dialoog op de verschillende eilanden respecteert en de door de eilanden geformuleerde aanbevelingen overneemt.

Tijdens de bijeenkomst van 25 september zijn deze aanbevelingen aangescherpt in concrete wensen. Hieronder volgen deze wensen, opgesomd van het eiland met het minste aantal naar het eiland met het meeste aantal inwoners.

A. De wensen van Saba

1. Onderzoek naar factoren die het gevolg zijn van de ongelijke doorwerking van de slavernij op nazaten van tot slaafgemaakten, zoals gezondheid en welzijn – voornamelijk mentale gezondheid.
2. Onderzoek naar de perceptie/ realiteit van inkomen en materiële ongelijkheid tussen bevolkingssegmenten van Saba en de toegang tot gelijke kansen, dat concrete data moet opleveren om beleid te ontwikkelen indien/wanneer dat noodzakelijk is.
3. Instelling van de officiële vrije dag op 1 juli – Emancipation Day – als een van de vormen van onderkenning van het belang van de afschaffing van de slavernij en de erkenning dat het leed dat de slavernij de zwarte Sabanen bracht niet alleen hun aangaat, maar de bredere Sabaanse gemeenschap.
4. Verzamel gegevens uit archieven die zich in Nederland en waar dan ook in de wereld bevinden, opdat het mogelijk wordt voor Sabaanse nazaten van tot slaafgemaakten om hun afkomst zelfs vóór 1 juli 1863 te kunnen volgen.
5. Stel DNA-testen beschikbaar die thuis kunnen worden afgenomen om zodoende de Afrikaanse afkomst vast te stellen en op die manier kennis te nemen van deze Afrikaanse erfenis.
6. Maak mogelijk dat diversiteitstrainingen en -discussies plaats kunnen vinden om zodoende waargenomen raciale spanningen te slechten, teneinde een meer geïntegreerde samenleving op Saba op te bouwen.
7. De overheid op Saba moet specifiek beleid ontwikkelen om het waargenomen en ervaren racisme op Saba te bestrijden.

B. De wensen van St. Eustatius

1. Ondersteun organisaties financieel die zich bezighouden met slavernij en doorwerking van de slavernij, zoals SECAR, SEFF, Monuments Council, dienst Culturele Zaken, Comité Emancipation Day, Camavalsstichting).
2. Zet trainingen op om corporate government institutioneel te versterken.
3. Zet trainingen op voor organisaties die zich met culturele erfenis bezighouden.

4. Ondersteun het project Fostering the dialogue.
 5. Investeer in lokale instituten om tot een veilige en beveiligde opslag van artefacten te geraken.
 6. Maak mogelijk dat Statische artefacten die zich in het buitenland bevinden, zoals in de William & Mary College in de Verenigde Staten en het Rijksmuseum teruggevorderd zullen kunnen worden.
 7. Investeer om tot een kader van lokale professionals te komen; te denken valt aan historici, archeologen en antropologen.
 8. Zorg voor wetgeving ten gunste van de link tussen cultureel erfgoed en economische ontwikkeling.
 9. Financier de oprichting van een Caribisch-Nederlands wetenschappelijk instituut dat zich onder meer bezig zal houden met curriculumontwikkeling op basisscholen.
- C. De wensen van Bonaire
1. Een slavenmonument in de vorm van een muur oprichten met de familie- of achternamen van de slaven die op Bonaire hebben gewoond/gewerkt in de periode 1700-1863.
 2. Bewustmaking van het negroïde deel van Bonaire waar de familienamen vandaan komen.
 3. In het onderwijs meer aandacht schenken aan de huidige samenleving die worstelt met de Nederlandse invloed op sociaaleconomisch gebied, de gezondheidszorg, het onderwijs en de politiek (wetten).
- D. De wensen van St. Maarten
1. Maak van 1 juli een vrije, herdenkingsdag binnen het Koninkrijk.
 2. Maak mogelijk dat er onderzoek kan worden verricht naar de wensen van St. Maarten als het gaat om bezit en beheer van archieven.
 3. Organiseer hulp aan St. Maarten bij het beheer en de digitalisering van archieven. Dit geldt voor archieven die zich in St. Maarten bevinden, maar ook voor archieven die zich in Nederland, Curaçao of elders bevinden.
 4. Stel middelen beschikbaar om curriculum en materiaal over dit onderwerp te ontwikkelen.
 5. Realiseer structurele financiering van projecten die moeten bijdragen aan het oplossen van de crises die Caribisch- Nederlandse overheden na 1 juli 1863 hebben geërfd. Deze crises omvatten onder meer armoede en institutionele onvoorbereidheid voor verdere ontwikkeling. Gedacht kan worden aan projecten die armoede aanpakken, voorbereiden op de klimaatsverandering en educatie.
 6. Maak mogelijk dat de dialoog op St. Maarten voortgang vinden.
 7. Faciliteer een Koninkrijksdialoog – tezamen dus – over het slavernijverleden en de doorwerking ervan.
- E. De wensen van Aruba
1. Excuses worden door de koning, de Staten-Generaal en de premier aangeboden aan overheden en bevolkingen van de eilanden in oprechte bewoording en wel aan overheden en bevolkingen op gelijke voet.
 2. Dat hierbij ook de behandeling van de inheemse bevolking ('rode slaven') wordt opgenomen.
 3. Er komt een ruimhartig gefinancierd en gedecentraliseerd Rijksinstituut tot stand dat zich richt op onderzoek, onderwijs, archiefvorming, museale ontwikkeling en dialoog aangaande het Slavernijverleden en de nawerking daarvan. In dit Rijksinstituut participeren instituten, deskundigen en gemeenschappen op de eilanden op gelijkwaardige wijze opdat ook zij daarvan profiteren. Er moet voorkomen worden dat de middelen in een kleine groep of in een land (Nederland) terechtkomen. (Zie ook Curaçao, onder punt 4, 5 en 6.)
 4. Nederland erkent overeenkomstig het Europees Handvest voor regionale talen of talen van Minderheden (1992) het Papiaments in Nederland als officiële taal naar voorbeeld van onder meer het Fries, het Jiddisch en Romani.
- F. De wensen van Curaçao
1. Rehabiliteer Tula.
 2. Verhef Museo Tula tot een parel van materiële en immateriële culturele geschiedenis binnen het Koninkrijk, zodanig dat Museo Tula internationale erkenning krijgt.
 3. Zorgdragen voor een optimale bescherming van materieel en immaterieel slavernijerfgoed.
 4. Stel middelen beschikbaar waarmee lokaal onderzoek vanuit een niet-eurocentrisch oogpunt gestimuleerd wordt.
 5. Richt een rijksinstituut op dat zich richt op slavernij en kolonialisme.

6. Zet een faciliteit op gebaseerd op moderne technologie voor documentatie en dataverstrekking met ons slavemijverleden en doorwerking ervan en het kolonialisme als centrale thema's.
7. Werk er naartoe dat 2023 het jaar wordt waarin het Koninkrijk slavemij herdenkt.
8. Erken het Papiaments als een basistaal binnen het Koninkrijk en voeg deze taal toe aan de lijst van talen die beschermd worden onder het *Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden*.

De coördinatoren doen een beroep op het kabinet om de bovenbeschreven wensen per eiland over te nemen in haar kabinetsreactie.

Uw welwillende reactie zien we graag spoedig tegemoet.

Hoogachtend,
mede namens de coördinatoren,

Frits Goedgedrag
voorzitter

Bijlage 2: Brief Plataforma Sklabitut i Herensia di Sklabitut Curaçao aan BZK, verstuurd per email dd. 06-12-2021.

Beste Hella van de Velde en alle deelnemers aan de expertmeeting van 7 december 2021,

Wij danken KITLV en IISG voor het voorstel dat we op 23 november jl. via [REDACTED] hebben ontvangen. Wij betreuren het evenwel dat geen gevolg is gegeven aan de afspraak van 28 oktober jl. om ook de Universiteit van Curaçao toe te voegen aan deze twee Nederlandse instellingen.

Maar we gaan verder, aanmoedigd door het in de respectievelijke mails van [REDACTED] [REDACTED] getoonde inzicht voor de noodzakelijke actieve betrokkenheid van de Caribische koninkrijksdelen. In zijn mail van zondag 28 November 2021 berichtte [REDACTED] ons "*dat er in alle stadia een duidelijke Caribische inbreng moet zijn, dat wordt voor zover ik kan overzien door alle betrokkenen zo gezien.*" terwijl mevrouw [REDACTED] ons in haar mail 30 van november 2021 toezegde dat "*voor beide onderdelen geldt uiteraard dat er integrale betrokkenheid vanuit de eilanden zal zijn.*" Met beide wordt hier bedoeld de regiegroep en het consortium.

Wij kunnen ons over het algemeen vinden in het voorstel van KILTV en IISG. Er zijn enkele onderdelen waar wij anders over denken, die wij u hierbij ter overweging geven:

1. Bij de beschrijving van de inhoud van de artikelen wensen wij het woordje 'specifiek' weg te laten.
Waarom?
2. Het onderzoek willen we concentreren rond de Nederlandse trans-Atlantische slavenhandel en slavernij en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenlevingen van het Koninkrijk der Nederlanden. Graag wijzen wij erop dat de motie-Ceder "als uiteindelijk doel [heeft] te komen tot een proces dat de maatschappelijke eenheid binnen het Koninkrijk der Nederlanden versterkt"¹. In dit licht bezien is het "onafhankelijke nationaal onderzoek naar het slavernijverleden" een middel om dit doel te bereiken. Het lijkt ons dan ook vanzelfsprekend dat het Caribisch deel van het Koninkrijk goed vertegenwoordigd wordt bij de uitvoering van deze motie, met name in de voorgestelde regiegroep en in het consortium. Juist dit doel maakt dat het nationaal onderzoek zich moet richten op de trans-Atlantische slavenhandel en slavernij en de effecten daarvan.

De regiegroep is voor ons de groep die in opdracht van het ministerie van BZK belast wordt met het leiden, beheren, sturen en coördineren van het onderzoekskader, Dit kader is formeel vastgesteld door het ministerie van BZK op basis van onder andere de inbreng uit de in 2021 gehouden veldverkenning met betrekking tot de invulling, uitvoering en organisatie van een helder afgebakend, onafhankelijk, meerstemmig, koninkrijksbreed wetenschappelijk onderzoek dat voortvloeit uit de door de Tweede Kamer van het Nederlandse parlement aangenomen motie Ceder. In dit verband is de regiegroep ook belast met het delegeren van taken aan het consortium

en vooral ook met de zorg voor het continue draagvlak van de relevante maatschappelijke groepen in het Koninkrijk der Nederlanden.

Het consortium is voor ons de tijdelijke samenwerkingsvorm tussen deelgenoten aan het onderzoeksproject tot concordante uitvoering van het koninkrijksbreed wetenschappelijk onderzoek ter realisering van het door het ministerie van BZK opgesteld onderzoekskader naar het Nederlands trans-Atlantisch slavernijverleden. Een onderzoek dat inzichtelijk moet maken wat er heeft plaatsgevonden ten tijde van de slavernij, namens wie en vooral ook met het zwaartepunt gelegd bij de rol en het aandeel van de Nederlandse overheid (en rechtsvoorgangers van de Nederlandse Staat) in het trans-Atlantisch slavernijverleden. De realisering van dit onderzoeksprogramma zal moeten leiden tot een proces dat de maatschappelijke eenheid binnen het Koninkrijk der Nederlanden versterkt. De samenstelling van het consortium is breed: zowel wetenschappers als vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, zowel leden uit Nederland, uit de Caribische landen en openbare lichamen als eventueel leden uit andere landen.

1. Hoewel we het eens zijn met een vierkoppige regiegroep, willen we de samenstelling helderder hebben. Uitgaande van het dictum van de motie Ceder en met name het laatste zinsdeel ervan ("met als uiteindelijk doel te komen tot een proces dat de maatschappelijke eenheid binnen het Koninkrijk der Nederlanden versterkt"), zien wij deze regiegroep verdeeld in 2 wetenschappers en 2 vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties. Verder zien wij dat 1 van de wetenschappers vanuit de context van het Europees deel van het Koninkrijk en de andere wetenschapper vanuit de context van het Caribisch deel van het Koninkrijk benoemd wordt. Hetzelfde gebeurt met de benoeming van de twee vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties. Hierdoor wordt vorm en gestalte gegeven aan de noodzakelijke meerstemmigheid vanuit het non-euro-centristisch perspectief en vooral ook aan het 'proces dat de maatschappelijke eenheid binnen het Koninkrijk der Nederlanden' moet versterken.
2. Uit de op Curaçao georganiseerde dialogen is vastgesteld dat het Nederlands slavernijverleden een syndromatische effect heeft op de hedendaagse situatie op Curaçao. Van groot belang is ook het breed gedragen en gelegitimeerd oordeel van de deelnemers van de dialogen op Curaçao, dat de impact van het Nederlands trans-Atlantisch slavernijverleden op de huidige Curaçaose samenleving, een fundamenteel andere is dan de impact op de huidige Nederlandse samenleving.

Deze punten in aanmerking nemende en vooral ook onze uitgebreide brieven aan respectievelijk [REDACTED] en [REDACTED], achten wij het nuttig en noodzakelijk om Professor dr. Rose Mary Allen van de University of Curaçao, voor te dragen als wetenschapper namens de Caribische landen en openbare lichamen van het Koninkrijk der Nederlanden en Ruben Severina namens de maatschappelijke organisaties uit de Caribische landen en openbare lichamen van het Koninkrijk. In de bij deze brief gevoegde bijlagen worden deze twee voordrachten nader toegelicht.

Dit voorstel wordt ondersteund door:

- - De OCAN in Nederland
- - Vertegenwoordiging van Aruba

- - Vertegenwoordiging van Bonaire
- - Vertegenwoordiging van Curaçao
- - Professor dr. Rose Mary Allen
- - Ruben Severina van diverse maatschappelijke groeperingen.

Ik ben uiteraard bereid om onze voordracht tijdens de bijeenkomst nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

namens Plataforma Sklabitut i Herensia di Sklabitut van Curaçao

Gibi Bacilio

Bijlage 3 Brief aan Salima Belhaj, lid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal d.d. 17-02-2022

Salima Belhaj
[REDACTED]

Geachte mevrouw Belhaj,

Op 1 juli 2021 heeft het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden haar rapport van aanbevelingen aangeboden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De Dialooggroep heeft in haar streven om tot een breed gedragen rapport ook de eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen betrokken bij haar onderzoek. De wensen en aanbevelingen van de eilanden zijn als bijlage te lezen in het rapport Ketenen van het Verleden.

Omdat de eilanden te vaak in het verleden 'vergeten' zijn, is niet lang na het aanbieden van het rapport van aanbevelingen van de Dialooggroep, het initiatief ontstaan om vanuit de eilanden, gezamenlijk en afzonderlijk, het nodige te doen om deze wensen en aanbevelingen daadwerkelijk gerealiseerd en uitgevoerd te krijgen. Daartoe is een interinsulair overleg ontstaan om kennis over elkaars slavernijverleden uit te wisselen en gezamenlijk op te trekken richting realisatie. Intussen heeft het interinsulair overleg slavernijverleden onder meer een brief gestuurd naar de minister van BZK en een zoomoverleg gehad met het lid Peter Nicolai van de Eerste Kamer.

De deelnemers aan het interinsulair overleg, ondergetekenden inbegrepen, zijn:

Luc Alofs	Aruba
Ewart Sealy	Bonaire
Gilbert Bacilio	Curaçao
Angus Martin	Saba
Alida Francis	St. Eustatius
Ludmila Duncan	St. Maarten

Tijdens de rondetafelgesprekken die u heeft georganiseerd op 13 januari jl. over het Nederlandse slavernijverleden kwam pijnlijk naar voren dat de eiland weer 'vergeten' waren. Niemand van Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, St. Eustatius of St. Maarten, of van de Antilliaanse gemeenschap in Nederland heeft het woord mogen voeren. U bood evenwel excuses voor deze situatie en beloofde dat er meer van deze rondetafelgesprekken over het Nederlandse slavernijverleden georganiseerd gaan worden door de vaste commissie Binnenlandse Zaken.

Graag melden wij ons bij u voor deelname aan deze rondetafelgesprekken.

Wij hopen spoedig een uitnodiging van u te ontvangen.

Met vriendelijke groet,

Frits Goedgefrag
voorzitter

[Redacted signature]

Ruben Severina
secretaris

[Redacted signature]

Bijlage 4: Brief aan OCW dd. 17-02-2022

Geachte mevrouw [REDACTED]

Op 1 juli 2021 heeft het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden haar rapport van aanbevelingen aangeboden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De Dialooggroep heeft in haar streven om tot een breed gedragen rapport ook de eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen betrokken bij haar onderzoek. De wensen en aanbevelingen van de eilanden zijn als bijlage te lezen in het rapport Ketenen van het Verleden.

Omdat de eilanden te vaak in het verleden 'vergeten' zijn, is niet lang na het aanbieden van het rapport van aanbevelingen van de Dialooggroep, het initiatief ontstaan om vanuit de eilanden, gezamenlijk en afzonderlijk, het nodige te doen om deze wensen en aanbevelingen daadwerkelijk gerealiseerd en uitgevoerd te krijgen. Daartoe is een interinsulair overleg ontstaan om kennis over elkaars slavernijverleden uit te wisselen en gezamenlijk op te trekken richting realisatie. Intussen heeft het interinsulair overleg slavernijverleden onder meer een brief gestuurd naar de minister van BZK en een zoomoverleg gehad met het lid Peter Nicolai van de Eerste Kamer.

De deelnemers aan het interinsulair overleg, ondergetekenden inbegrepen, zijn:

Luc Alofs	Aruba
Ewart Sealy	Bonaire
Gilbert Bacilio	Curaçao
Angus Martin	Saba
Alida Francis	St. Eustatius
Ludmila Duncan	St. Maarten

Wij hebben gegrepen dat OCW bezig is met voorbereidingen om volgend jaar uitgebreid aandacht te besteden aan 1 juli. Wij vragen u om daarbij de eilanden van het voormalige Nederlandse Antillen niet te vergeten. Graag nemen we deel aan deze voorbereidingen. Ons interinsulair overleg bestaat uit eilandelijke kopstukken die goed op de hoogte zijn van de wensen van hun eiland als het gaat om het plaatselijke slavernijverleden.

Wij hopen spoedig een uitnodiging voor gesprek van u te ontvangen.

Met vriendelijke groet,

Frits Goedgedrag
voorzitter

Ruben Severina
secretaris

Bijlage 5: Brief aan De Nederlandse Bank dd. 17-02-2022

Geachte heer [REDACTED]

Op 1 juli 2021 heeft het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden haar rapport van aanbevelingen aangeboden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De Dialooggroep heeft in haar streven om tot een breed gedragen rapport ook de eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen betrokken bij haar onderzoek. De wensen en aanbevelingen van de eilanden zijn als bijlage te lezen in het rapport Ketenen van het Verleden.

Omdat de eilanden te vaak in het verleden 'vergeten' zijn, is niet lang na het aanbieden van het rapport van aanbevelingen van de Dialooggroep, het initiatief ontstaan om vanuit de eilanden, gezamenlijk en afzonderlijk, het nodige te doen om deze wensen en aanbevelingen daadwerkelijk gerealiseerd en uitgevoerd te krijgen. Daartoe is een interinsulair overleg ontstaan om kennis over elkaars slavernijverleden uit te wisselen en gezamenlijk op te trekken richting realisatie. Intussen heeft het interinsulair overleg slavernijverleden onder meer een brief gestuurd naar de minister van BZK en een zoomoverleg gehad met het lid Peter Nicolai van de Eerste Kamer.

De deelnemers aan het interinsulair overleg, ondergetekenden inbegrepen, zijn:

Luc Alofs	Aruba
Ewart Sealy	Bonaire
Gilbert Bacilio	Curaçao
Angus Martin	Saba
Alida Francis	St. Eustatius
Ludmila Duncan	St. Maarten

Recentelijk heeft een onderzoeksteam onder leiding van Karwan Fatah-Black een rapport gepresenteerd waarin het aandeel van De Nederlandse Bank in de slavenhandel en slavernij uit de doeken wordt gedaan. In zijn reactie op dit rapport (<https://www.dnb.nl/media/g2dddbqy/spreeklijn.pdf>) gaf voorzitter Klaas Knot van deze bank aan, dat als gevolg van dit rapport De Nederlandse bank in gesprek wil met medewerkers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisatie. Dit dialoog gaat onder uw leiding geschieden.

Graag melden wij ons bij u aan om opgenomen te worden in de dialoog die u op gaat zetten.

Wij hopen spoedig een uitnodiging voor gesprek van u te ontvangen.

Met vriendelijke groet,

Frits Goedgedrag
voorzitter

[Redacted signature]

Ruben Severina
secretaris

[Redacted signature]

Bijlage 6: Opbrengst Dialoogtafels slavernijverleden Aruba: Erkenning, Excuses, Herstel

Universiteit van Aruba, 8 en 9 september 2022.

Samengevat door Coördinator Dialoogtafels Aruba, dr. Luc Alofs (Universiteit van Aruba)

Conclusie

De deelnemers van de dialoogtafels Slavernijverleden Aruba onderschrijven de bevindingen zoals samengevat op pagina 39-46 van het rapport *Ketenen van het Verleden*, maar zien ook leemtes ten aanzien van Aruba en de andere eilanden. De deelnemers benadrukken of voegen daar de volgende aandachtspunten aan toe.

Erkenning van...

De deelnemers van de dialoogtafels Slavernijverleden Aruba expliciteren het belang van de erkenning van

- De eigen aard, omvang en gevolgen van slavernij op ieder van de Nederlands Caribische eilanden;
- De eigen aard, omvang en gevolgen van 'inheemse (rode) slavernij' vanaf de 17^e tot in de 20^e eeuw op de Nederlands Caribische eilanden.

1. Politieke nawerking:

De deelnemers van de dialoogtafels Slavernijverleden Aruba expliciteren het belang van de erkenning van

- Relatie kolonialisme – dekolonisatie – en de werking van het Statuut in de hedendaagse praktijk;
- Geopolitieke bereik: Benadruk ook buiten het Koninkrijk, slavernij in Afrika, Caraïbisch gebied en Indonesië en elders, zoals aangegeven in het rapport *Ketenen van het Verleden*.

2. Economische nawerking:

De deelnemers van de dialoogtafels Slavernijverleden Aruba expliciteren het belang van de erkenning van

- doorwerkende kansenongelijkheid van slaafgemaakten en hun nazaten, zowel lokaal als mondiaal.

3. Nawerking in Cultuur en Taal:

De deelnemers van de dialoogtafels Slavernijverleden Aruba expliciteren het belang van de erkenning van

- Het Papiaments en onderdrukking Papiaments op de eilanden en in Nederland;
- Tambu en ander slavernij-gerelateerd erfgoed op Aruba;
- Het werk dat verricht is door Nederlands Caribische organisaties en onderzoekers ter bevordering van de erkenning van, excuses voor en het herstel van de nawerking van de slavernij op de eilanden;
- Het belang van het beschermen en ontsluiten slavernij gerelateerde archieven in de Nederlands Caribische eilanden;

- de nawerking van slavernij in bestuurlijke organen en gehanteerde bestuurlijke en maatschappelijke terminologieën.

4. Nawerking in het Onderwijs:

De deelnemers van de dialoogtafels Slavernijverleden Aruba expliciteren het belang van de erkenning van:

- een historisch geworteld falend onderwijssysteem, inclusief de plaats van slavernij en nawerking daarvan in het curriculum en de plaats van het Papiaments binnen het onderwijs.
5. **Psychologische nawerking:** institutioneel racisme en mentale slavernij in vele vormen en lagen onder nakomelingen en nazaten.

Erken ook zelf

De deelnemers van de dialoogtafels Slavernijverleden Aruba roepen op de Arubaanse overheid op te komen tot de erkenning van

- Slavernij als taboe, schaamte onder nazaten van slaafgemaakten zowel als eigenaren;
- Racisme met historische situationele en contextuele patronen;
- Het ontbreken organisaties van nakomelingen slaafgemaakten en eigenaren, incl. Afro-Caribbean migranten in de 20e eeuw;
- Het ontbreken van aandacht en daadkracht in overheidsbeleid, onderzoek en onderwijs.

Excuses door, aan, voor, hoe?

De deelnemers van de dialoogtafels Slavernijverleden Aruba expliciteren het belang van de erkenning

- Voor: Slavernij als misdaad tegen de menselijkheid;
- Door de Nederlandse staat: Koning, Staten-Generaal, Premier;
- Aan wie: Nederlands Caribische overheden, nazaten van slaafgemaakten en de gehele bevolkingen van de Nederlands Caribische eilanden;
- Op basis van gelijkwaardigheid tussen staten en bevolkingen ongeacht schaal, omvang en nawerking van de slavernij;
- Hoe: door middel van een Rijkswet;
- Aanvaarding: indien de geest van de excuses doorklinkt in de verwoording daarvan dienen deze excuses te worden aanvaard door de Nederlands Caribische overheden, nazaten van slaven en hun maatschappelijke organisaties.

Herstel

De deelnemers van de dialoogtafels Slavernijverleden Aruba stellen vast dat herstel een vorm van heling van de wonden geslagen door slavernij. Hiernaast draagt herstel bij aan de heling van de beschadigde relaties tussen verantwoordelijken en slachtoffers van slavernij en hun nazaten, maar ook tussen landen (en Openbare Lichamen).

- Heling is een actief proces dat vraagt om concrete acties van de in dit Dialoogverslag genoemde thema's. Hiertoe moeten middelen beschikbaar worden gesteld door de

Nederlands overheid, zowel in Nederland als op de Nederlands Caribische eilanden en andere gebieden waar Nederland verantwoordelijk en betrokken was bij de slavernij.

Herstel en huiswerk

De deelnemers van de dialoogtafels Slavernijverleden Aruba expliciteren het belang van

- Herstel vraagt ook om erkenning, sensitiviteit en inspanning en van de Arubaanse overheid en NGO's op terreinen van onderwijs, onderzoek, cultuur- en taalbeleid.
- Gedacht kwam worden aan in het leven roepen van lokale Musea, Monumenten, Herdenkingsdagen, Verzetshelden, Straatnamen en Onderwijsmethoden.
- Gedacht kan ook worden aan het doen opleven van *the International Decade for People of African Decent (2015-2024)* en het benadrukken van slavernij gerelateerd erfgoed door middel van *the UNESCO Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage*.

Motie Nicolai

De motie-Nicolai (Eerste Kamer, gedateerd 10 maart 2020) bevat het verzoek aan de Nederlands regering om na te gaan of er reden bestaat om, net zoals in Frankrijk, bij wet de slavernij en de slavenhandel die in het verleden hebben plaatsgevonden als een misdaad tegen de menselijkheid aan te merken. Tevens behelsde de motie het verzoek om na te gaan of er een Nationaal Monument Slavernijverleden, een Kenniscentrum en een Slavernijmuseum kunnen worden opgericht en in stand gehouden.

Conclusie: De deelnemers ondersteunen de motie-Nicolai, maar signaleren ook dat sprake is van een beperkt, want 'nationaal', dus Nederlands karakter van de voorgestelde slavernij instellingen. De deelnemers voegen nadrukkelijk op de volgende aandachtspunten aan toe.

- Het is van belang om te komen tot een flexibele en duurzame decentralisatie van (financiering van) onderzoek, onderwijs, musea en andere herstelmaatregelen in het gehele Koninkrijk;
- Ook Nederlands Caribische overheden en organisaties dragen een verantwoordelijkheid in het tot stand brengen van Nederlands Caribische slavernijinstellingen;
- Het werkkterrein van de in het leven te roepen slavernijinstellingen omvat tenminste alle in dit Dialoogverslag genoemde onderwerpen;
- Toe-eigening van museale, wetenschappelijke en educatieve agenda's van deze instellingen door politieke, wetenschappelijke, museale en andere instituties en door facties of lobbygroepen moet bij voorbaat worden voorkomen.